

Cele lekcji – wymagania ogólne

- ukazanie sumienia jako miejsca spotkania z Bogiem;
- refleksja nad sumieniem i jego rodzajami.

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

Uczeń:

- wymienia wyrażenia, w których pojawia się słowo „sumienie” i wyjaśnia ich sens;
- definiuje pojęcie sumienia w aspekcie filozoficznym i teologicznym;
- wymienia i opisuje kategorie sumienia;
- podaje metafory lub symbole wskazujące na zrozumienie istoty poszczególnych rodzajów sumienia.

Wartości

- podejmowanie czynów moralnie dobrych;
- unikanie okazji do zła;
- wsłuchiwanie się w głos sumienia.

Propozycja realizacji

Wprowadzenie

Metoda – burza mózgów. Nauczyciel prosi uczniów, aby podali jak najwięcej wyrażen z rzeczownikiem „sumienie” lub pochodzącym od niego przymiotnikiem. Dwóch chętnych uczniów zapisuje pomysły na tablicy. Po wypisaniu wszystkich propozycji nauczyciel rozważa z uczniami, o czym świadczy tak duża liczba wyrażen, w których pojawia się słowo „sumienie”.

Podsumowanie: w języku polskim bez trudu można znaleźć kilkanaście wyrażzeń z rzeczownikiem „sumienie” lub pochodzącym od niego przymiotnikiem. Może to świadczyć o wadze tego pojęcia w kulturze polskiej. Sumienie jest jednym z naczelných pojęć w katolickiej refleksji moralnej. Dlatego warto przyjrzeć się mu w nieco bardziej pogłębiony sposób.

Rozwinięcie tematu

Metoda – formularz dydaktyczny. Nauczyciel rozdaje uczniom formularze dydaktyczne (załącznik 1) i wyznacza czas na wykonanie zawartych w nim zadań. Po wykonaniu zadań nauczyciel prosi wybranych uczniów o zaprezentowanie efektów pracy.

Podsumowanie (po wykonaniu zadania 1 i 2): sumienie nie jest uczuciem czy emocją. Jest ono – jak podpowiada filozofia – sądem rozumu, przez który człowiek rozpoznaje jakość moralną konkretnego czynu. Teologia katolicka dopowiada, że jest ono swoistym sanktuarium we wnętrzu człowieka, w którym rozbrzmiewa głos Boga.

Po wykonaniu zadania 3.

Rodzaje sumienia	Opis	Metafora / symbol
Sumienie prawidłowe	określa zgodnie z prawem naturalnym, co jest dobre, a co złe	np. kompas
Sumienie błędne	określa niezgodnie z prawem naturalnym, co jest dobre, a co złe	
Sumienie pewne	bez wątpliwości określa, co jest dobre, a co jest złe	np. waga szalkowa
Sumienie wątpliwe	ma rozterki w określeniu, co jest dobre, a co jest złe	
Sumienie przeduczynkowe	pełni istotną rolę przy rozstrzygnięciu o tym, czy podjąć, czy też zaniechać, danego czynu	np. <i>like</i> i <i>dislike</i>
Sumienie pouczynkowe	jest reakcją na czyn już spełniony i dokonuje wtórnej oceny czynu, wyrażając aprobatę lub dezaprobatę	
Sumienie szerokie	przejawia skłonność do nieuzasadnionego pomniejszania własnych win	np. sito, durszlak
Sumienie wąskie (ciasne)	charakteryzuje się skłonnością do nieuzasadnionego powiększania win i doszukiwania się zła tam, gdzie go nie ma	

Zakończenie

Sumienie pozwala człowiekowi rozeznąć, co jest dobre, a co złe. Warto pamiętać, że dojrzały moralnie człowiek to ktoś, kto ma sumienie prawidłowe i pewne; ktoś, kto wsłuchuje się w swoje sumienie zarówno przed uczynkiem, aby właściwie postąpić, jak i po uczynku, aby się upewnić, czy wybrał słuszną drogę; człowiek, którego sumienie jest „właściwych rozmiarów”, ani nie bagatelizuje zła, ani go nie wyolbrzymia. Ta dojrzałość nie bierze się sama z siebie. Jest ona efektem pracy nad sumieniem. Warto zatem zdać sobie sprawę z tego, jak dbać o sumienie.

Notatka

Uczniowie wklejają do zeszytów wypełniony formularz dydaktyczny.

Korelacja z edukacją szkolną

- etyka – rozumienie sumienia w różnych systemach etycznych.